

„Životopis“ Domu kultúry

Po predchádzajúcich územnoplánovacích prácach na Útvare hlavného architekta (ÚHA) sa v lete 1965 v bratislavskom Krajskom projektovom ústave (KPÚ, od r.1969 Stavoprojekt) začala urbanistickou investičnou štúdiou písať história reálnej projektovej prípravy tzv. HBV (hromadnej bytovej výstavby) Bratislava - Dúbravka; 12.800 bytov pre cca. 40-45.000 obyvateľov. Autorský kolektív tvorili pod vedením ing.akad.arch. Il'ju Skočeka Ing. akad. arch. Ferdinand Konček, Ing. akad. arch. Ľubomír Titl a Ing. arch. Imrich Ehrenberger.

Počnúc týmto planovacím dokumentom, cez podrobné územné plány Záluhy (1966) a Podvornice (1967), úvodné projekty jednotlivých okrskov (Záluhy I-II, Podvornice I-IV, 1970-1972) tzv. KBV (komplexnej bytovej výstavby) so základnou občianskou vybavenosťou (detské jasle, materské školy, základné školy, predajne potravín a priemyselného tovaru, domy služieb, osvetové besedy...) bolo vymedzené a urbanisticky definované i územie obvodového centra s plochami pre tzv. vyššiu občiansku vybavenosť. V urbanisticko-architektonickej štúdii centra (1976, autor I. Ehrenberger) už bolo, popri objektoch pre Obvodný výbor KSS a Obvodný národný výbor Bratislava IV, pošty a automatickej telefónnej ústredne, Obvodného domu detí a mládeže a Ľudovej školy umenia, riešené aj **Obvodné kultúrne a spoločenské stredisko Bratislava IV - alias - Dom kultúry Dúbravka.**

Z tohto zámeru boli následne realizované len budova pošty s ATÚ a Dom kultúry, na ostatné sa v tom čase nedostalo a neskôr už nebolo aktuálne...

Investorom KBV bol začiatkom 60-tych rokov Mestský investorský útvar, neskôr Investing, podliehajúci Riaditeľstvu výstavby hl.mesta SSR Bratislava.

V štádiu architektonickej štúdie k projektovej úlohe bol Dom kultúry koncipovaný veľkoryso, komplexne, s ambíciou obsiahnuť a pokryť v tom čase predvídateľné a aktuálne kultúrno-spoločenské aktivity. Kvôli rozsahu a finančnej náročnosti mal byť dom kultúry realizovaný vo dvoch stavebných a časových etapách.

Do prvej etapy sa dostali priestory vstupnej dvorany, kino-divadelnej sály pre 350 divákov, univerzálnej spoločenskej sály, klubu reprodukovanej hudby a ich javiskové, šatňové technické a technologické komplementy, prestávkové priestory s primeraným bufetovo-kaviarenským vybavením, podzemý parking, kotolňa, strojovne, a p. (vlastne to, čo dnes poznáme).

Druhá etapa obsahovala priestory pre aktívne občianske kultúrno-spoločenské činnosti, kluby, záujmové krúžky, ateliery, mimoškolské vzdelávanie, ale i bábkové divadlo.

Na prelome 70-tych a 80-tych rokov sa dostali do plánu investičné prostriedky v objeme, potrebnom na vybudovanie jedného komplexného kultúrno-spoločenského strediska, tak, ako bola koncipovaná projektová úloha pre ObKaSS IV., počítajúca s dvomi etapami.

Keďže ale staršie sídliská v II. obvode (Štrkovec, Ostredky, Trávniky, Pošeň) žili už pár rokov bez stánku kultúry, zrodil sa na „príslušných miestach“ nápad, postaviť z plánovaného obnosu strediská dve – ObKaSS II a ObKaSS IV – každé o polovičnom rozsahu (pôvodnú I. etapu) a v budúcnosti ich dokompletovať. K tomu však už neprišlo a Dom kultúry zostal architektonickým torzom so „slepou“ dilatačnou severnou fasádou.

Vyššie uvedený politicko-ekonomický „vynález“ niesol so sebou aj ďalší „zlepšovák“, a síce pokyn, vyprojektovať jeden dom kultúry a „osadiť“ ho dvakrát - rovnaký v Ružinove i v Dúbravke, tak, ako sa to praktizovalo pri obytných panelákoch.

Nebolo celkom jednoduché tento zámer kompetentným vyhovoriť a presadiť názor, že dve odlišné mestské prostredia, dva odlišné pozemky a v konečnom dôsledku, dva lokálne významné domy si zaslúžia autonómne, originálne, dominantné riešenia. Túto architektonickú ambíciu sa nakoniec podarilo presadiť. Jej uplatnenie sa však muselo vysporiadať aj s ďalšou komplikáciou. Tou bol vtedajšou stavebnou výrobou, generálnym dodávateľom stavby, striktno požadovaný typizovaný konštrukčný systém z prefabrikovaných dielcov.

Našťastie, v tom čase bol už k dispozícii, vtedy nový, montonový skelet „Integro“, vyvinutý pre stavbu obchodných domov... Ten bol, v kombinácii s oceľou, prijateľnou mierou tradičných konštrukcií a skla, s istou mierou vynaliezavosti použiteľný i pre tento typologický druh stavby.

So stavebnou firmou Prefmonta, n.p. (napriek jej neskúsenosti so stavbami pre kultúru), jej mladým, ambicióznym stavbyvedúcim, Ing. Františkom Kmiťom a stavebným dozomom Investingu, Alfredom Mandúchom, sa podarilo architektom Stavoprojektu, Ing. arch. Imrichovi Ehrenbergerovi a spoluautorovi dizajnu interiéru, Ing. Andrejovi Kováčovi, postupne rozvinúť v rámci autorského dozoru čínorodú spoluprácu a túto uplatňovať i v autorskom kontakte so stolárskymi firmami z Bardejova a Vranova, bratislavskou zámočníckou Stavovýrobou „javiskármí“ v Martine, tehliarmi v Poštovej a mnohými ďalšími subdodávateľmi.

Na jeseň roku 1986 bol Dom kultúry v slušnej architektoncko-stavebnej kvalite dokončený a slávnostne odovzaný do užívania.

Peripetie z obdobia výstavby s použitím a zadovážením kameňa pre obklad priečelí a dlažbu v predpolí objektu, s presadením riešenia parkingu pod objektom, s použitím hliníka, s javiskovou technológiou, „predpotopnou“ vzduchotechnikou, s kotvením lamelového hliníkového obkladu (prvá „verzia“ vietor odfúkol!!), atď..... boli rýchlo zabudnuté.

Dom kultúry, i podľa dnešných kritérií celkom primerane „vyparádený“, začal žiť svojím životom a slúžiť obyvateľom. Iste sa už zabudlo, že hneď po dokončení bol istý čas i dočasným príbytkom „kamenného“ divadla Nová scéna, ktorého domovské priestory v Živnodome koncom 80-tych rokov rekonštruovali. Nová scéna si v závere výstavby aj vyžiadala niektoré úpravy, potrebné pre profesionálnu prevádzku.

V prvej fáze svojej existencie priestory Domu kultúry tvorili dôstojný rámec kultúrno-spoločenským podujatiam a aktivitám na relatívne vysokej úrovni. Dlažby, koberce, obklady stien, kvety a interiérová zeleň, výtvarné diela, nábytkový mobiliár, orientačná grafika, dobrá akustika a ozvučenie – to bola solídne namixovaná architektonicko-prevádzková výbava jeho interiérov, hodná 50-tisícovej západnej obytnej štvrte hlavného mesta, s dobrou odozvou u publika a návštevníkov.

„Nežný“ prechod do éry demokracie a slobody sme v tejto sfére, bohužiaľ, nezvládli! Zrejme ani organizačno-správne, ani ekonomicky, ako to dnes dokazuje osud tohto, ale nielen tohto druhu budov. Tok peňazí, potrebných na udržiavanie a rozvoj verejných inštitúcií bol tvrdo presmerovaný na iné adresy....

V slede ďalších rokov sa síce darilo – a koniec koncov i darí - vedeniu, zamestnancom a kultúrnym nadšencom držať primeranú úroveň a pestrosť rozmanitých kultúrno-spoločenských podujatí a aktivít, avšak ich architektonický rámec a kultúra vnútorného i vonkajšieho prostredia, súčasne s prirodzeným starnutím objektu, postupne „brali za svoje“, upadali . A komu čo napadlo, to tam „architektonicky“ uskutočnil.

Ak je kultúrna inštitúcia existenčne odkázaná aj na zisk z prenájmu priestorov hocikomu, kto je ochotný platiť najomné, je to situácia mrzutá. Zápasit' s nedostatkom dôstojne a kultivovane je náročné. Stánky kultúry každodenného verejného štandardu sotva môžu produkovať- dnes agresívne fetišizovaný - zisk. Nedokážu vyprodukovať toľko, koľko spotrebujú. Musia byť dotované. A čo je v dnešných časoch takmer nepredstaviteľné – nezištne dotované. Ak sa pre tento účel, popri nedostatočných verejných, musia nevyhnutne hľadať a aktivovať i zdroje privátne, nemali by to byť zdroje, ohrozujúce nadradený verejný záujem. Je dnes iná doba, ako bola tá – pomerne nedávna - kedy sa stavali kultúrne domy. Je tu i tendencia, cynicky ich radiť k tzv. reliktom socialistickej éry. Možno sú naozaj prežitkom, cez optiku podujatí, ktoré dnes „letia“. Napriek tomu je tu však i oprávnená otázka: je to pre kultúru tejto doby skutočne nepoužiteľné dedičstvo, odsúdené na chátranie či asanáciu? Alebo bezohľadnú špekuláciu? Veď ono je, v prípade potreby, predsa i „kultúrne recyklovateľné“, funkčne reorganizovateľné. Sú to domy nielen so svojou, i keď pomerne krátkou históriou, ale i so svojou architektonickou dušou, často už súčasťou širšieho genia loci.

Stav, do ktorého sa mnohé príbytky kultúry ale i školstva, zdravotníctva, športu a iné za posledných 25 rokov dostali, je často, chceme či nechceme, vizitkou ani nie tak chudoby, ako nekultúry. A to ešte náš Dom kultúry, zatiaľ, nedopadol najhoršie v porovnaní s inými obeťami šafárenia so zachovania hodným dedičstvom, ktorých je plné Slovensko!!

Ale musí to tak byť? V civilizovanom svete je spústa miest s povznášajúcou architektúrou verejných – historických i moderných – budov, námestí, s rozľahlými parkami a športoviskami, oddychovými zónami.... Čo tam robia inak, ako my? Bezpochyby, okrem iného, disciplinovanejšie platia dane, menej z nich kradnú a cieľavedome akumulujú verejné i privátne zdroje pre vyvážené financovanie spoločenskej nadstavby. A vybudované udržujú. A k tomu sponzori, mecenáši, filantropi.....Kultúra !

Dôležité je to, aby devastácia nepokračovala a dielo mohlo naďalej slúžiť tým, pre ktorých bolo vybudované! Obyvateľom Bratislavy. Dúbravčanom predovšetkým!

Domu kultúry treba priať, aby do potrebnej inovácie, jeho správca zapojil renomovaného, ohľaduplného mladšieho kolegu-architekta, ktorý popri tom, že porozumie novým požiadavkám, porozumie i kultúre continuity a v princípe mu ponechá jeho pôvodnú architektonickú tvár. Veď ona už k Dúbravke, hádam, i patrí.

Ing. arch. Imrich Ehrenberger